

Interjú Csaba László egyetemi tanárral
Idén is „hiánycikk” a szakszerű gazdaságpolitika

„2009-ben európai parlamenti választás lesz, készülünk a 2010-es országgyűlési választásokra. Ez a két voksolás alapvetően befolyásolja a következő két év politikáját. Elképzelhetőnek tartom, hogy a megszorítások után szavazatszerző céllal újabb osztogatás kezdődik. Ezzel szemben én azt szeretném, ha egyértelmű költségvetési szabályok lennének, amelyeket semmiféle választások nem befolyásolhatnának, amelyeket nem rúghatnának fel a különféle összetételű kormányok” – a többi között ezt nyilatkozta magazinunknak Csaba László közgazdász, egyetemi tanár, akitől az elmúlt év gazdasági fejleményeinek értékelése mellett azt kértük, mondjon véleményt az idei év kilátásairól.

- A tavalyi év kilátásairól már 2006 végén meglehetősen kritikusan nyilatkozott, azt mondta, hogy sem a számszerűségek, sem az intézményi változások összesített értékelése nem alapozza meg azt a jókívánságot, hogy a 2007-es esztendő a nemzetgazdasági egyensúly megteremtésében a fordulat éve lesz. Jóslata bevált, nem lett az. Mégis, mi történt 2007-ben?

- Ezek szerint 2007-ben mégsem történt akkora meglepetés, mint ahogy azt a legtöbb elemző beállítja. Igaz, én is jobban örültem volna, ha mégsem lesz igazam, ha 2007-ben olyan változások történnek, amelyek a gazdasági egyensúlyteremtés irányába hatnak. Azt persze nem lehetett előre látni, hogy a növekedési ütem nálunk akkor lesz 1,6-1,7 százalékos, amikor a világgazdaságé öt, az európai uniós átlag 2,5 százalék körül alakul, a környező országokban pedig – némi túlfűtöttséget mutatva – a 7-9 százalékot is eléri. Öt-hat éve, azaz amióta csökken a gazdasági növekedés üteme, idehaza azt mondják folyamatosan, hogy a megtorpanás csupán átmeneti, a folyamatok jövőre vagy azután javulnak, de évről évre azt tapasztaljuk, hogy nem. Az ilyen optimizmus szerintem megalapozatlan, mert a gazdasági növekedést meghatározó tényezők közül egyik sem mutat a nagyobb GDP-növekedés irányába. Hiába nőtt például tavaly az export – euróban számolva – mintegy 17 százalékkal, ha közben csökkent a belső fogyasztás. A kettő együtt adta ki az 1,6-1,7 százalékos GDP-bővülést. Egyébként, ha a magyar gazdaságban minden rendben lenne, s csupán kisebb költségvetési kiigazításokra lenne szükség, akkor legalább 3,5-4 százalékkal bővülne a gazdaság. De nagyon kevés dolog van rendben. A foglalkoztatás alacsony szinten, 56 százalék körül stagnál az országban – az európai uniós átlag ezen a téren 70 százalék –, miközben a munkanélküliség nő. Az Európai Központi Bank adatai szerint 7,3 százalékos a hazai munkanélküliség, ezzel szemben a közösségi átlag 6,7 százalék körüli. Ebben az egy mutatóban tehát sikerült túlszárnyalni az Európai Uniót, de erre senki sem lehet büszke. A munkanélküliségi mutatóban az a furcsa, hogy 2007-től eltekintve az elmúlt 12 évben folyamatosan magas volt a GDP-növekedés. Normális esetben 4-6 százalékos növekedés mellett a munkanélküliségnek

csökkennie kellene, vagy alacsony szinten stagnálnia. A munkanélküliség természetes rátája egyébként négy százalék körül van, a miénk ennek jelenleg csaknem a kétszerese. Azon kellene változtatni, hogy miközben nagyon sok ember - túl a családalapításon, lakásvásárláson - nem rokkant, mégsem dolgozik. Hivatalosan.

- *Mit mutatott a múlt évben a tőzsde?*

- A tőzsde sem úgy működik, ahogy kellene. Évek óta több vállalatot vezetnek ki onnan, mint amennyi oda bekerül. Ugyanakkor egy fellendülő gazdaságban a tőzsdén szereplő cégeknek növekedniük kellene, ahogy például a kutatás-fejlesztésre fordított összegeknek is. Egy ország gazdaságát fellendíti, jövőjét megalapozza, ha minél többet költ k+f-re. A lisszaboni cél szerint az EU-nak a GDP átlag három százalékát kell erre a területre költeni, ám ezt nemcsak mi, hanem az európai uniós államok zöme sem képes finanszírozni. Magyarország az egy százalékot is alulról közelíti, ráadásul úgy, hogy egészségtelen a k+f-re fordított pénzek aránya. Nálunk az állam adja a ráfordítások kétharmadát, a legfejlettebb országokban a gazdasági élet ér el ilyen arányt. Nem véletlen, hogy körülöttünk szinte mindenki dinamikusan fejlődik, mi pedig folyamatosan visszaesünk. Mi más történhetne, ha a növekedést meghatározó alapvető tényezőket nem hozzuk mozgásba, ugyanakkor nagyon magas marad a költségvetési hiány? A konvergenciaprogram – miközben rövid távú egyensúlyi célok irányába mutat – ezeket a mélyebb kérdéseket egyáltalán nem érinti. És ez a baj...

- *Az, hogy az állami újraelosztást erőteljesen mérséklő lépések nem körvonalazódnak?*

- Baj van az állami újraelosztás mértékével és minőségével egyaránt. Az újraelosztás mértéke itthon Svédország után a második legmagasabb Európában, pedig ezt a fejlettségi szintünk nem indokolja. A szlovák, a román, a szerb példák is azt mutatják, hogy az állami újraelosztás visszaszorítása milyen jótékony hatással van a gazdaság élénkülésére. Ezen a területen 10-12 százalékos csökkentés az említett államokban fél évtizede tartósan 6-9 százalékos gazdasági növekedést idézett elő. A környékünkön, aki jelentősen visszafogta az állami jelenlétet, az csak jól járt. A minőség is nagyon fontos. A svédeknél mindenki nyomon követheti, hogy mire költik el az állampolgárok adóját. A befizetések és a kifizetések átláthatósága azt eredményezte, hogy az északi államban évtizedek óta bizalmi a viszony a lakosság és a kormányzat között. Ahol nem ez a helyzet – s ebben a tekintetben az Egyesült Államokra hasonlítunk, ahol az emberek nem nagyon bíznak a központi kormányzatban – ott a csökkentés az egyetlen járható út. Az évtizedes fogadkozások ellenére az állam nálunk továbbra is túlméretezett maradt. Sok olyan kérdéssel foglalkozik, amivel nem kellene, ráadásul azt rossz minőséggel, rossz hatékonysággal teszi. Bárki megtapasztalhatja ezt a vasúti közlekedésen keresztül az egészségügyi rendszeren át az igazságszolgáltatásig és a rendfenntartásig.

- *Hallgatva önt, egyre nő a csodálkozásom, hogy miért nem omlott össze még a*

magyar gazdaság?! Mi tartja életben?

- A működő reálgazdaság. Az ország tőkeexportórré vált, ami hihetetlenül erőteljes gazdaság képét vetíthetné ki. Természetesen csődök is vannak, ugyanakkor ahhoz képest, hogy miként nőttek a közterhek, a gazdaság nem roppant meg. Ez hihetetlen vitalitásról árulkodik. A történet egyik része tehát az, hogy az állam nem megfelelően működik, de emellett a gazdasági élet szereplői alapvetően élnek, virulnak. A baj az, hogy nem haladunk a fenntartható növekedés irányába. Emiatt a belső piac dinamikus bővülésére a következő években sem számíthatunk. Egy-másfél évet át lehet hidalni hitellel, ezt tette/teszi a magyar lakosság jelentős része. Egy kimutatás szerint az újonnan felvett hitelek visszafizetése 25–40 százalékban bizonytalan. Ha nem fizetnek, akkor elúszik az autó, a ház, a tartós fogyasztási cikk. Ez már a bankrendszer is érinti, illetve a kereskedőknek is el kéne azon gondolkodniuk, hogy mi a jobb: mindenáron megszabadulni a portékától, vagy várni arra a vevőre, aki készpénzzel fizet? Nem látható, hogy 2008-09-ben olyan mértékű reálbér-növekedés jelentkezne, melynek hatására a belső kereskedelem lendületes növekedésbe kezdhetne. Meggyőződésem, hogy 2008 januárjától „érkezik” a feketeleves.

- *Miért?*

- Ha bruttó négy százalékkal növekednek a bérek, de ezt az adóváltoztatások semlegesítik, ellenben bekövetkezik a prognosztizált átlag ötszázalékos infláció, akkor öt százalék körüli lesz a reálbércsökkenés. Mínusz ötből nem lehet költekezni, ha már a korábbi években eleve hitellel terheltük meg a családi kasszát...

- *Akkor ön nem hisz abban, amit Veres János pénzügyminiszter a 2008-as költségvetési expozéjában mondott, hogy a jövő évi költségvetéssel lezárul a konszolidációs program, nincs szükség újabb jövedelemelvonásra, a lakossági fogyasztás pedig kismértékben növekedhet?*

- Ezt az optimizmust nem tartom reálisnak, éppen az előbb említett számok alapján. Az energiaárak 2008-ban tovább emelkednek, az élelmiszerek árai nem csökkennek, a közüzemi díjakra sem jellemző, hogy egyik évről a másikra apadnának. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök egy múlt novemberi tanácskozáson mégis azt ígérte, hogy 2010-re a hazai költségvetés célja a kiegyensúlyozottság. Egy hétre rá már az szivárgott ki, hogy 2011-ben – azaz a következő kormány idején – a deficit még mindig 2-2,7 százalék körül alakul. Ez nagyon messze van a nullás egyensúlytól. Mindez azt jelenti, hogy a jelenleg előirányozottnál jóval szigorúbb középtávú gazdasági programot kellene végigvinnünk. Ha nem így lesz, akkor senki sem tudja, mikor lesz a hazai költségvetés kiegyensúlyozott, s mikor vezethetjük be az eurót. Ráadásul amikor egy-két héten belül egymásnak ellentmondó gazdasági információk jelennek meg, az embernek az az érzése, nem tudja a bal kéz, hogy mit csinál a jobb. Ez pedig hitelteleníti a gazdaságpolitikát. A célokat úgy kellene megfogalmazni, hogy a két gazdasági csúcsintézmény: a Magyar Nemzeti Bank

és a Pénzügyminisztérium azonos adatokból induljon ki. Ugyanez a helyzet az inflációval. 2001-ben kitűztük, hogy középtávon az inflációnak három százalék alá kell mennie. Nem tudom, ebben az esetben mit jelent a középtáv, de egyértelmű, hogy ez a három százalék 2008-ban biztosan nem valósul meg, és azt is kétségesnek tartom, hogy 2009-re ez bekövetkezhet. Hosszú évek óta megszoktuk a hatszázalékos inflációt, már csak a rendszer tehetetlenségéből következően sem lehet egyik évről a másikra megfelelni. Arról nem is beszélve, hogy a szubjektív inflációs érzés a valósánál lényegesen magasabb. A lényeg, hogy a gazdaságpolitika hitelessége nagyon alacsony szintű, s ezt megerősíti a hivatalok civakodása. Adóreformra nincs lehetőség, a nyugdíjrendszerhez nem nyúlnak, az újraszabott költségvetési szabályok hatása legfeljebb 2012-re érzékelhető. A makrogazdaságban a növekedést és a pénzügyeket érintő folyamatok tehát nem változnak, ha pedig a szabályok nem változnak, akkor a költségvetési politikának ez a mérsékelten visszafogó jellege, a növekedést lehervasztó összhatása elkerülhetetlen. Ezért hiszem azt, hogy a megcélzott számoknak, jelentéseknek nemcsak hogy hitelük nincs, hanem egyenesen kártékonyak. Én is inkább annak a szájsebésznek hiszek, aki a hónapok óta tartó fájdalmat nem egyetlen kezeléssel akarja megszüntetni, hanem azt mondja, hogy hosszas folyamatra, több beavatkozásra lesz szükség. Ki kell mondani, hogy az életviszonyok 2008-ra sokak számára nem javulnak. Persze, aki a piacról él, aki nemzetközi cégek hazai vállalatainál dolgozik, aki jól képzett, akinek külföldről származó jövedelme is van, az bizonyosan jobban él 2008-ban, mint 2007-ben. A nagy hazai cégeknél sem valószínű, hogy érdemi visszaesés következne be. Ugyanakkor, akik a kormányzati jövedelempolitikától függnek, vagy a kereskedelemben, illetve a mezőgazdaságban dolgoznak, azok esetében kétlem, hogy bővülésről lehet beszélni. Ez legfeljebb leépítés mellett valósulhat meg. Azt hiszem, sokan megértik majd, hogy akár még csökkenő reálbér mellett is jobb dolgozni, mint munkanélkülinek lenni. Az osztogatás időszaka véget ért, a külső finanszírozás korlátot szab annak, hogy mennyit lehet elkölteni. A növekedés lassulása a társadalom háromnegyede számára semmiféle érzékelhető jövedelmi többletet nem ad. A középosztály átlag kétszázalékos növekedés mellett nem jut előrébb, ahhoz pedig, hogy az alsó harmad is megérezzen valamit, legalább hatszázalékos növekedésre lenne szükség.

- *Mit tehetett volna meg ez a kormány, amelynek még az apró „fazonigazításaira” is heves tüntetésekkel, sztrájkokkal reagál a társadalom egy része?*

- A tavaly tavasszal többséget kapott koalíció hozzáláthatott volna a gazdasági élet érdemi átalakításához. Egyetérttek vele, hogy azt egyértelműen érzékeltette: mit tesz, és mit nem akar tenni. A 2006 tavaszán hangoztatott általánosságok azonban nem fejeződtek ki konkrét cselekvésekben. Talán azért, mert nem voltak kész tervek. Az egészségügy legyen olcsóbb, de nyújtson több szolgáltatást?! Ez nagyon szép, de hogyan jutunk el ideig? Úgy látom, hogy ilyen apró pénzre váltott tervek nem voltak sem az egészségügyben, sem a

közigazgatásban, sem a felsőoktatásban. A sokat emlegetett intézkedések – például a tandíj, a vizitdíj, a kórházak bezárása – egyike sem érinti a gazdasági növekedést. Inkább az állami szerepvállalást kellene mérsékelni, adóreformra lenne szükség, az alapfokú és a szakoktatást is helyreállítani. Az idősebbek foglalkoztatásra szintén oda kell figyelni. Ha egy munkáltató mondjuk 50 év felett alkalmazna valakit, akkor fizethetne harmadannyi társadalombiztosítást, mint jelenleg. Tőzsdeélénkítő csomagra is szükség lenne, de ezen a téren sem történik semmi.

- *Mi lenne a teendő?*

- Áttekinthetőbbé tenni a közigazgatást. Erőteljes lépéseket tenni a pénzügyi egyensúly felé, egyébként is ezt várja el tőlünk a világ valamennyi pénzügyi potentátja. Ezeken a területeken nem történik semmi, és nem is fog, ehelyett pótcselekvés folyik: lecsapunk a feketegazdaságra, szigorítjuk az adómorált. Ezek is fontosak, de efféle intézkedésekkel nem lehet növekedést generálni. A gazdaságpolitika bajai közül szerintem a legkisebb, hogy a nemzeti össztermék csak két százalékkal nő. Nagy baja az, hogy irreleváns. Olyan dolgokat erőltetnek, amelyek, ha célt is érnek, nem érintik a növekedést. A 2008-as költségvetéssel szemben is több kifogást tudok felhozni. A legfőbb talán az, hogy túltervezték a várható gazdasági mutatókat, illetve a büdzsé bevételeit nem igazították hozzá a csökkenő inflációhoz: a kiadások megmaradnak, a bevételek alig növekednek. Ilyen feltételek mellett csupán jámbor óhaj azt várni, hogy a költségvetés egyensúlya magától javul. Az államháztartási hiány vélhetően magasabb lesz a tervezett 4,1 százaléknál.

- *Mi kellene ahhoz, hogy érdemi előrelépés történjen?*

- 2009-ben európai parlamenti választás lesz, és készülünk a 2010-es országgyűlési választásokra. Ez a két voksolás alapvetően befolyásolja majd a következő két év politikáját. Elképzelhetőnek tartom, hogy a megszorítások után – szavazatszerző céllal – újabb osztogatás kezdődik. Ezzel szemben azt szeretném, ha egyértelmű költségvetési szabályok lennének, amelyeket semmiféle választások nem befolyásolhatnak, amelyeket nem rúghatnak fel a különféle összetételű kormányok. Ha ezt nem lépi meg a magyar politika, ha e tekintetben nem alakul ki konszenzus kormánypártiak és ellenzékiek között, akkor ez a parlamenti ciklus is elvész. Sajnos a 2006-2010 közötti időszakra eddig nem születtek kiérlelt szakmai programok, a politikai erők kölcsönösen blokkolták egymást, mert a modern közgazdaságban központi jelentőségű időtényezőt nem vették figyelembe. „Ne akkor vezessük be az eurót, amikor nekünk jó lesz” – idézem a korábbi pénzügyminisztert, Draskovics Tibort. Ilyen mentalitással nem megyünk semmire. Sokatmondó az is, hogy a miniszterelnök megszüntette az Államreform Bizottságot. Függetlenül attól, hogy fennállása alatt mit végzett e testület, a felszámolása rossz üzenet. A bizottság léte ugyanis azt közvetítette, hogy az államgépezet átalakítása nélkül nem lehet a társadalmat és a gazdaságot korszerűbben működtetni. Ennek helyére a kormányzati munka koordinálása lépett, ami sokkal kevesebbet ér. A nagy egészhez nem nyúlnak,

inkább toldoznak-foldoznak egy kicsit. Szó sincs fontos változásokról, semmit sem teszünk azért, hogy kilépjünk a mókuserékből. Ebben az esetben is igaz, hogy a nem választás is választás, a nem cselekvés is cselekvés. Olaszország példája azt bizonyítja, hogy lehet éveken át 0,6 százalékos növekedéssel is vegetálni, legfeljebb nem teljesítjük a maastrichti kritériumokat. Igen, de akkor mondjuk ki, hogy ez a gazdaságpolitika.

- *Az alig kétszázalékos hazai gazdasági növekedés azt jelenti, hogy tovább nő a távolság köztünk és az EU átlagos fejlettsége között, illetve az alacsonyabb szintről induló, volt szocialista országok be is érnek bennünket? Az egykori éllovasból sereghajtó lesz?*

- Pontosan erről van szó. Ha a legfejlettebb államok csak annyival gyarapodnak, mint mi, akkor is nő közöttünk az abszolút különbség. Sereghajtók ugyan nem vagyunk, de azok lehetünk.

- *Hogyan jutott ide az exmintaállam? Mivel tudnak többet nálunk a románok, a szlovákok, a szerbek?*

- Nem vesztegették el az utóbbi éveket. Szlovákia 1997-ben nagyon közel volt ahhoz, hogy kiessen az európai uniós bővítésnél számításba vett országok csoportjából, s Horvátország és Szerbia sorsában osztozzék. Ám Pozsonyban megérezték, hogy aki ebből a körből kimarad, az majd 15-20 év múlva kerül újra képbe. A két Dzurinda-kormány az élet minden területén fordulatot hajtott végre. Olyan változtatásokat hoztak, amelyeket utódaik csak lassítani, némileg kiigazítani tudtak, de alapjaiban megváltoztatni nem. Romániában hasonló megoldás született: Bukarestben is megértették, hogy itt az utolsó esély. A szociáldemokraták által elkezdett átalakítást az őket követő konzervatív formáció folytatta. Keleti szomszédunk gazdaságpolitikájában évek óta a folytonosság érvényesül. Szerbiában 1999-ben még bombáztak, ehhez képest napjainkra rendbe tették a gazdaságukat. Nálunk viszont az 1997-es nyugdíjreform tekinthető az utolsó olyan érdemi beavatkozásnak, amely a gazdaságélénkítés szempontjából pótlólagos tartalékokat szabadított fel. A Bokros-csomag bevezetésétől egészen 2001-ig igen fegyelmezett költségvetési politikát folytatott Magyarország, azonban 2002 elején elkezdődött a fedezet nélküli osztogatás, költekezés, amelyre az Orbán-kormányt váltó szocialista-szabaddemokrata kormányzat még rátett egy lapáttal. Azóta átfogó reformintézkedés nem született. A jóléti rendszerváltás valójában populista, szavazatszerző, pénzsórázó politikává silányult. A 2003-2007 közötti időszak a rögtönzések időszaka volt, amelynek minden lépéséről utólag mindig megállapítják a szakemberek, hogy nem tekinthetők reformnak. Nem állítom, hogy a megtett intézkedések mindegyike értelmetlen lenne, de azt állítom, hogy ezek a lépések nem értek össze egy nagy koncepcióvá. Lődörgést látok, nem határozott irányt.

- *Az EU irányítói nem figyelmeztettek bennünket arra, hogy ez a helyzet nem tartható fenn tovább?*

- Nagyon vigyázni kell az EU-val, hiszen a 2003-07 közötti éveket ott is

intézményi és politikai válság jellemezte. Ezt az új alapszerződéssel az EU szerencsére leküzdötte. A válság mögött az állt, hogy két meghatározó állama: Franciaország és Németország jelentős költségvetési kiigazító intézkedéseket fogadott el, amelyek hatására megugrott az államháztartási hiány. Ettől az évtől ezek a nagy államok már nem játsszák ki a szabályokat, államháztartási hiányuk és inflációjuk az elvárt értéken belül marad. Az EU tisztában volt a két nagy állam kilengésével, azonban az ejnyebejnénél többet nem tudott tenni. Kizárni ugyanis nem lehet egy tagállamot, hiszen akit egyszer felvettek az EU-ba, az – a korábbi szabályozás szerint – örökre bent marad. Az új alapszerződéssel már a menesztésre is lesz lehetőség. „A fölemelkedő Európa” című könyvemben én is körbejártam, hogy miként lehetne Európa ellenőrző szerepét erősíteni. Ez egy klub, ahol illendően kell viselkedni. Az egész a szabálykövető magatartásra van kitalálva, de aki ettől eltér, annak sem kell attól tartania, hogy kancsukával noszogatják majd a helyes út irányába. Jól jellemezte a helyzetet egyik tanítványom, aki nemzetközi bürokrata lett az EU-központban. Szerinte valamennyi európai uniós döntéshozó attól fél, hogy ők lesznek azok, akik egy törékeny helyzetű, rossz megítélésű országban pénzügyi válságot kirobbantanak. Ezt nem vállalják magukra, lépje meg valamelyik pénzügyi befektető. Ezért inkább szemet hunynak a kilengések felett. Hát emiatt ne várjon senki túl sokat ezen a téren az EU-tól. Ha mégis figyelmeztetnek, sokkal puhábban fogalmaznak, mint ahogy azt a helyzet indokolná. Azt sem szabad elfelejteni, hogy a magyar miniszterek jelentős része nem tud olyan szinten angolul, hogy a diplomáciai érintkezésben egyértelmű jelentéssel bíró kifejezéseket, formulákat valós értékükön kezelje.

- *A „tőke” jelenleg hogyan tekint ránk? Továbbra is befektet nálunk, vagy jobban profitáló piacokat keres?*

- A két legnagyobb befektető: az Egyesült Államok és Németország számára ezután is megfelelő hely Magyarország. Számviteli rendszerünk ugyanis nem tőkeellenes: lehetővé teszi a meglévő tevékenységek bővítését. A gond ott van, hogy az ország lehetőségeiből ma is akár átlag hatszázalékos növekedés kijöhetne, de ennek csak a harmadát produkálja a magyar gazdaság. A tőke szerintem nem megy el, az viszont elég baj, hogy nem jön több. Pénzügyi befektetés szempontjából ráadásul ideális hely vagyunk, hiszen egy nyakig eladósodott államnak minden tőkeinjekcióért „felárat” kell fizetnie. Emiatt például magyar államkötvényt venni nem jelent kockázatot. A tőkének tehát jó hely Magyarország, de az említett „felárat” az itt élő embereknek, vállalkozásoknak kell kitermelniük, ezért nekik már nem annyira jó hely ez az ország.

- *Egy új év kezdete nemcsak a mögöttünk hagyott év értékelésére ad alkalmat, hanem arra is, hogy előretekintsünk. Ön szerint mi vár ránk az elkövetkező években?*

- Ismerve a magyar politikusok mentalitását, a meghatározó pártok gazdaságpolitikáját, ezzel kapcsolatos vízióit, túl sok jót nem tudok mondani.

Ha az a kérdés, hogy megoldhatatlan helyzetben van-e a magyar gazdaság, akkor azt kell mondanom: nem, pillanatnyilag nincs ilyen állapotban. A múlt század hetvenes és nyolcvanas éveiben az ország ennél sokkal nehezebb helyzetben volt, ám 2006-ban, közvetlenül a választások után, szintén rizikós volt a helyzet. Ehhez képest most nincs prompt válsághelyzet. Körbetekintve az ember még mindig elhiszi, hogy ha a különböző fejlettségi szintekről induló környező államokban sikerült a gazdasági váltás, akkor nálunk sincs még minden veszve. Optimista vagyok, mert szakszerű gazdaságpolitikával és ehhez társuló társadalmi támogatottsággal mi is kiléphetünk a „dagonyából”. A hiteles intézkedésekkel visszaszerzett bizalommal mi is megtehetjük azt, amit a szomszédállamok az elmúlt években megtettek. A magyar társadalom kibírná ezt az átalakulást, együttműködne, ha tisztában lenne a miértekkel. A történet másik része, hogy ezek a feltételek nem állnak fenn. A bizalmatlanság mindent átható légköre, az egymásnak ellentmondó, átgondolatlan, felületes intézkedések nem erre mutatnak. Őszintén szólva én attól tartok leginkább, hogy minden marad a mostani állapotban: relatív kis mértékű infláció, kis mértékű gazdasági növekedés, kis tüntetések. Ebből az országból azonban elmennek azok, akik ennél többre vágnak, akiknek nem elég ez a fejlődési ütem, akik nem akarnak évtizedeket várni arra, hogy kutatási eredményeikből piacképes termék legyen, akik jobb iskolákba szeretnék járatni gyerekeiket. Lehet így is élni, ahogy most élünk. Kérdés, hogy érdemes-e?

Ötvös Zoltán

+ KERETES

Keretbe

Csaba László 1954-ben született Budapesten. 1976-szerzett diplomát a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetemen. 1984-ben kandidátus lett, 1996-ban megszerezte a Magyar Tudományos Akadémia doktora címet, 2007-ben pedig az intézmény levelező tagjává választották. Tanár a Budapesti Corvinus Egyetemen, a Debreceni Egyetemen és a Közép-európai Egyetemen. Eddig 200 tudományos közleménye 18 országban jelent meg. Számos külföldi egyetem vendégprofesszora. Fontosabb könyvei: Kelet-Európa a világgazdaságban (1984), Az összeomlás foratókönyvei (1994), Rendszerváltozás a közgazdaságtanban – közgazdaság a rendszerváltozásban (1998), A fölemelkedő Európa (2006)

Fotó: Börzsei Zsolt